

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

9/s (3) 2023

2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 5/9 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васида Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодида Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

<i>Шарипов Шоҳруз Фахриддин ўғли</i> ХОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАРДА ХУСУСИЙЛАШТИРИШ СИЁСАТИ ТАРИХИ	9-14
<i>Хо'jamuratov Umarjon Rustamovich</i> O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	15-22
<i>Raxmanov Zafar Odilovich, Aloxunov Alisher Axmadjonovich</i> FARG'ONA VODIYSI YODGORLIKLARIDA ANIQLANGAN TAMG'ALI SOPOL IDISHLAR.....	23-26
<i>Mirhakimova Feruza Xoldorjon qizi</i> МАНМУДХО'JA ВЕНБУДИЙ УY МУЗЕYI ТАРИХИ	27-31
<i>Жабборова Ойдина Ихтиёржон қизи</i> XX АСРНИНГ 20-30 ЙИЛЛАРИДА МАҲАЛЛИЙ ТАРАҚҚИЙПАРВАРЛАР ТОМОНИДАН ИҚТИДОРЛИ ЁШЛАРНИ ГЕРМАНИЯГА ЎҚИШГА ЮБОРИЛИШНИНГ ТАШКИЛ ҚИЛИНИШИ.....	32-35

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

<i>Эшов Мансур Пулатович, Насырходжаева Дилафруз Сабитхановна</i> ЯШИЛ ИҚТИСОДИЁТ КОНЦЕПЦИЯСИ ВА УНИНГ ШАКЛЛАНИШ ХУСУСИЯТЛАРИ	36-43
<i>Шадманов Эркин Шеркулович</i> МЕТОДОЛОГИЯ ОЦЕНКИ ВЛИЯНИЯ ДЕТЕРМИНАНТ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ НА ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ	44-52
<i>Асатуллаев Хуршид Сунатуллаевич</i> ДАВЛАТ ФИСКАЛ (БЮДЖЕТ-СОЛИҚ) СИЁСАТИНИНГ ИҚТИСОДИЙ ЎСИШ ВА БАНДЛИККА ТАЪСИРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ.....	53-60
<i>Кулибоев Азамат Шоназарович</i> ДАВЛАТ ТИББИЁТ ТАШКИЛОТЛАРИНИ БЮДЖЕТДАН МОЛИЯЛАШТИРИШ ЖАРАЁНИ ТАҲЛИЛИНИНГ НАЗАРИЙ-УСЛУБИЙ ЖИҲАТЛАРИ.....	61-68
<i>Razzaqova Durdon Adashboy qizi</i> IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA BUXGALTERIYA DASTURINING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI.....	69-76
<i>Muminova Elnorahon Abdugarimovna, Uraimjonov Azizbek Raxmonjon o'g'li</i> YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIGA MANBALARINING O'RNI	77-86
<i>Эргашев Отамурод Тоштемурович</i> КИЧИК БИЗНЕСНИ МОЛИЯ-КРЕДИТ МЕХАНИЗМЛАРИ ОРҚАЛИ ҚўЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ Йўналишлари.....	87-93
<i>Matyoqubova Dilfuza Olimboyevna, Qobulov Ozodbek O'ktamboy og'li</i> MINTAQALARDA GLOBAL OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGI VA QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISHDA TADQIQOTNING O'RNI	94-97
<i>Isaqova Zebo Murodovna</i> DAVLAT BOSHQARUVI TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA LOYIHA BOSHQARUVI STANDARTLARI INTEGRATSIYASI.....	98-104
<i>Улашов Алибой Рашид ўғли</i> ҚОЗОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ИҚТИСОДИЁТИНИ РИВОЖЛАНИШИДА МИНТАҚАВИЙ ТАФОВУТЛАРНИНГ ЎРНИ	105-113

<i>Матюсупов Бунёд</i> АҚЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН ТУРИЗМ ДЕСТИНАЦИЯЛАРИ ВА ШАҲАРЛАРДА САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ	1114-123
<i>Мухитдинова Камола Алишеровна</i> ИҚТИСОДИЁТДА ИНВЕСТИЦИОН ФАОЛИЯТИ ВА УНИ БЕЛГИЛОВЧИ ОМИЛЛАР	124-131
<i>Ҳакимов Ҳакимжон</i> ДАВЛАТ ҚИММАТЛИ ҚОҒОЗЛАРИ БЎЙИЧА ДАРОМАДЛИЛИК ЭГРИ ЧИЗИҒИНИНГ ШАКЛЛАНИШ ХУСУСИЯТЛАРИ	132-141
<i>Achilova Ramziya A'zamovna</i> ISHCHI KUCHI VA UNING BANDLIGI	142-149
<i>Nasriddinova Dildora Shukrullayevna</i> OLIY TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING TADQIQOTLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA MODELLARINI YARATISH	150-157
09.00.00 - ФАЛСАФА ФАНЛАРИ	
<i>Хайридинов Аббосхон Анварович</i> YOSHLAR ORASIDA MAFKURAVIY TAHDIDLARNI OLDINI OLISHDA HUQUQ TARTIBOT ORGANLARINING VAZIFALARI	158-162
<i>Jurayev Alisher Tulqinboyevich</i> TA'LIMGA OID DAVLAT SIYOSATINI AMALGA OSHIRISHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLARNING IJTIMOY AHAMIYATI	163-170
<i>Бекбаев Рауф Рустамович</i> ТРАДИЦИОНАЛИЗМ В ФИЛОСОФИИ КОНФУЦИАНСТВА.....	171-176
<i>Qayumova Aziza Toshmuradovna</i> IBN XALDUNNING SOSIOLOGIK QARASHLARINI O'RGANISHNING METODOLOGIK JIHATLARI.....	177-183
<i>Shokirov Mubin Rustamovich</i> MILLIY O'ZLIKNI ANGLASHDA TARIXIY TAFAKKUR MADANIYATINING O'RNI VA AHAMIYATI.....	184-188
<i>Нуруллаева Зулхумор Сидаматовна</i> МАҚОМ САНЪАТИ БАДИИЙ-ЭСТЕТИК ХУСУСИЯТЛАРИНИНГ ФАЛСАФИЙ ТАҲЛИЛИ	189-193
<i>Наврўзова Гулчеҳра Нигматовна</i> “ҲУШ ДАР ДАМ” МОҲИЯТИ: МЕТАФИЗИК ТАҲЛИЛ	194-199
<i>O'razov Bobir Baxtiyorovich</i> IJTIMOIY DAVLATNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI: VUJUDGA KELISH SHARTLARI, BELGILARI VA FUNKSIYALARI	200-204
10.00.00 - ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ	
<i>Xolmatova Malika Ibadullayevna</i> AD'JEKTIVLI IDIOMALAR: QO'LLANILISHI, KELIB CHIQISHI VA MADANIY AHAMIYATI TAHLILI.....	205-209

<i>Olga Filippova</i> CLUSTER IMPLEMENTATION OF FUNCTIONS OF REDUNDANCY MEANS.....	210-222
<i>Эргашева Асаль Эркиновна</i> СПЕЦИФИКА РИТМИЧЕСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОЗЫ МАРИНЫ ЦВЕТАЕВОЙ	223-226
<i>Xaitova Gulhayo Tovasharovna</i> TILSHUNOSLIKDA “YAQIN – UZOQ” OPPOZITSIYASINING CHOG‘ISHTIRMA TADQIQI MASALASI (ingliz va o‘zbek tillari misolida)	227-231
<i>Rustamova Dilrabo</i> ATAMALAR LUG‘ATIDA LUG‘AT MAQOLASINING TUZILISHI.....	232-241
<i>Кдырбаева Бахытгуль Кеунимжаевна</i> ПАРНЫЕ СЛОВА В КАРАКАЛПАКСКОМ ЯЗЫКЕ: ОБЗОР ОСНОВНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ.....	242-248
<i>Fayziyeva Aziza Anvarovna, Sadirova Sitara Sobirovna</i> TARJIMA MUAMMOLARINI YECHISH STRATEGIYALARI	249-253
<i>Alaudinova Dilnoza Rustam qizi</i> FRAZEOLOGIK (TURG‘UN) BIRIKMALAR VA ULARNI TARJIMA QILISH USULLARI	254-260
<i>Erdonova Muxlisa Hoshim qizi</i> ORNITONIM KOMPONENTLI MAQOLLARNING LINGVISTIK TADQIQI.....	261-265
12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР	
<i>Zaripov Mirzali Miraliyevich</i> KORRUPTSIYA MUAMMOLARINING SABABLARI VA YECHIMLARI	266-270
13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ	
<i>Yuldashev Mengali Ziyaduloyevich</i> BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QITUVCHILARIDA MUSTAQIL ISHLASH KOMPITENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH.....	271-276
<i>Yarkinay Nurumbekova Anarmatovna</i> INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA MURABBIYLIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH PEDAGOGIK ZARURAT.....	277-284
<i>Sadullayev Dilmurod Baxtiyor o‘g‘li</i> INNOVATSIYA BOSHQARUV ASOSIDA BOSHQARUV XODRLARINI TAYYORLASH SIFATINI OSHIRISH OMILLARI	285-290
<i>Xudayqulova Zarifa Ummatqulovna</i> BO‘LAJAK PEDAGOGLARNI AKSIOLOGIK YONDASHUVLAR ASOSIDA MA‘NAVIY-MA‘RIFIY FAOLIYATGA TAYYORLASH IMKONIYATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	291-301
<i>Бекчанова Солиха Давлатназаровна</i> ТИББИЁТ ОЛИЙ ТАЛИМ МУАССАСАЛАРИ ТАЛАБАЛАРИДА ДИВЕРГЕНТ ТАФАККУРНИ РИВИЖОЛАНТИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК ИМКОНИЯТЛАРИ	302-307
<i>Xasanova Gulsanam Xusanovna</i> MAGISTRATURA TALABALARING TASHKILIY-BOSHQARUV KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK MODELINI	308-314
<i>Allanazarov Qo‘ldosh Olimovich</i> TALABALARING TANLAGAN KASBIY FAOLIYATI VA IJODIY QOBILİYATLARINI INTERFAOL METODLAR ORQALI RIVOJLANTIRISH	315-319

<i>Umarov Nurbek Irkinovich</i> KVEST TEXNOLOGIYASINI TA'LIM JARAYONIDA QO'LLASH ASOSLARI	320-324
<i>Буранова Мадина Уктамовна</i> ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТРАДИЦИОННОГО И НЕТРАДИЦИОННОГО ВИДОВ ЧТЕНИЯ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ	325-330
<i>Зияева Хушнудабону Илхомжон кизи</i> ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИЙ ФОРМИРОВАНИЯ РЕЧЕВЫХ НАВЫКОВ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ РУССКОГО ЯЗЫКА	331-339
<i>Toshpulatova Dilraboixon Sobirjonovna</i> BIOLOGIYA FANINI O'QITISH JARAYONIDA O'QUVCHILARNING KREATIV QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH	340-346
<i>Madaminova Nargiza Zuxridinovna</i> YOSHLAR MA'NAVIY MADANIYATINI YUKSALTIRISHDA IJTIMOIY FANLARNING AHAMIYATI	347-351
<i>Shomurzayeva Nasiba Xoshimovna</i> PIYODA YURISH SAYOHATLARNI TALABALAR O'RTASIDA OMMALASHTIRISH	352-356
<i>Xoliyorov Murod Shavkatovich</i> O'QUVCHI YOSHLARDA IJTIMOIY MOTIVLARNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHARTLARI.....	357-362
<i>Хамроқулова Дилнавоз</i> БОЛАЛАРДА ТАБИАТГА ДОИР ТАСАВВУР ВА ТУШУНЧАЛАРНИ ШАКЛЛАНИШИ....	363-366
<i>Tursunova Shaxzoda Baxromovna</i> TEXNOLOGIYA TA'LIMI O'QITUVCHILARINING IJODKORLIK QOBILIYATI VA BOSHQARUV MAHORATINI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLAR.....	367-373
<i>Usmonov Abdurashid Norbo'tayevich</i> O'QUVCHILARDA DEVIANT XULQ SHAKLLARINING NAMOYON BO'LISHI VA TAHLILI	374-380
<i>Ўтанов Ўткир</i> ЎЗБЕКИСТОНДА ЎҚИТУВЧИ МАЪНАВИЙ ҚИЁФАСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ КОНЦЕПТУАЛ АСОСЛАРИ	381-387
<i>Kuchkarov Bahodir Tashmurodovich</i> BO'LAJAK HARBIY OFITSERLARDA UMUMMADANIY KOMPETENTLIKNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK OMILLARI	388-392

Shomurzayeva Nasiba Xoshimovna
Jizzax Davlat pedagogika universiteti,
Maktabgacha ta'lim metodikasi kafedrası v.b.dotsenti
Email: nasiba198901@gmail.com

PIYODA YURISH SAYOHATLARNI TALABALAR O'RTASIDA OMMALASHTIRISH

Annotatsiya. Maqolada sport turizmi va uning o'qitilishi, hozirgi kunda sohaning Respublikamizda uni rivojlantirish va uni talabalar o'rtasida ommalashtirish haqida so'z boradi. Maqola mavzusini ochib berish maqsadida qonunchilik hujjatlaridan va ilmiy tadqiqot ishlanmalaridan foydalanildi. Maqoladan olingan xulosalarni sport turizmini talaba yoshlar o'rtasida ommalashtirish targ'ibotlarida foydalanish mumkin.

Kalit so'zlar: innovatsion yondoshuv, sport turizmi, ichki turizm, tog' turizmi, suv turizmi, turizm mashg'ulotlari, sayohat.

Shomurzayeva Nasiba Xoshimovna
Jizzakh State Pedagogical University,
Associate Professor of the Department of
Preschool Education Methodology

PROMOTING WALKING JOURNEYS AMONG STUDENTS

Abstract. The article will talk about sports tourism and its training, its development in the Republic of the industry and its popularization among students. In order to reveal the topic of the article, legislative acts and scientific research developments were used. The conclusions drawn from the article can be used in propaganda of the popularization of sports tourism among student youth.

Key words: innovative approach, Sports Tourism, Domestic Tourism, mountain tourism, water tourism, tourism training, travel.

Шомурзаева Насиба Хошимовна
Джизакский государственный
педагогический университет,
Доцент кафедры методики
дошкольного образования

ПРОДВИЖЕНИЕ ПРОГУЛОК СРЕДИ СТУДЕНТОВ

Аннотация. В статье речь пойдет о спортивном туризме и его преподавании, о развитии отрасли в настоящее время в нашей республике и популяризации ее среди студентов. В целях раскрытия темы статьи были использованы законодательные акты и научно-исследовательские разработки. Выводы из статьи могут быть использованы в пропаганде популяризации спортивного туризма среди студенческой молодежи.

Ключевые слова: инновационный подход, спортивный туризм, внутренний туризм, горный туризм, водный туризм, туристическая деятельность, путешествия.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V3SI9Y2023N52>

Kirish. Turizm sohasi so'nggi yillarda eng rivojlanayotgan sohalardan biriga aylanmoqda. Sport turizmi yildan yilga rivojlanib bormoqda. Ushbu sohaning rivojlanishi ortidan albatta o'z-o'zidan sifatli kadrlarga bo'lgan ehtiyoj ortib bormoqda. Shu tufayli ham sport turizmi va uni o'qitishning ta'lim tizimida ahamiyati hozirgi kunda ortmoqda. Avvalo sport turizmi o'zi nima?

Sport turizmi bu sportga yo'naltirilgan turizm turi. Siz chempionat yoki o'yinni ko'rish uchun sayohat qilasiz. Shuningdek, sport bilan shug'ullanish uchun sayohat qilish odatiy holdir, masalan, ma'lum bir piyoda sayr qilish marshrutini tanlash yoki plyajda u uchun juda yaxshi bo'lgan kit yoki sörf. Bugungi kunda sport sayyohligi rivojlanib bormoqda, chunki kichik sayohatlarga borish avvalgi yillarga qaraganda ancha arzon. Shuning uchun o'yinni tomosha qilish yoki oddiy ko'ngil ochish uchun sport bilan shug'ullanish uchun bir necha kun sayohat qilganlar ko'p. Bizga yoqadigan sport turi va sevimli mashg'ulotlariga yo'naltirilgan sayohatga qarashning yana bir usuli. [1,5]

Toza havoda va yirik shaharlardan uzoqda sport bilan shug'ullanishni yaxshi ko'radiganlar uchun O'zbekiston ayni joy hisoblanadi. Yumshoq iqlim deyarli butun yil davomida sportning ko'p turlari bilan shug'ullanishga imkon beradi. Klassik qishki sport turlari uchun to'rtta tog' kurorti mavjud: Chimyon, Bildirsoy, Amirsoy va Yangiobod. Tez orada ularning soni yanayam ko'payadi. Mamlakat o'zining keng va xilma-xil landshaftlari tufayli ekstremal sport turlari uchun juda ko'p imkoniyatlarni taqdim etadi, vaholanki bu sport turlari mamlakatda hali yangilik hisoblanadi. Bularga quyidagilar kiradi:

- ekstremal chang'i, snoubord;
- moto poygalar (Motorsysle rasing), ralli (Rallying), motokross;
- skeytboarding, tog' velosipedi, toqqa chiqish, kanyonning va paraplanerlik.

Mamlakatning ulkan tog'li hududlari alohida jozibadordir.

O'zbekistonda tog' turizmi katta bo'lmagan, ammo faol rivojlanayotgan sohadir.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Go'zal manzaralari ichida yayov yurish, alpinizm, tog' g'orlariga tashriflar, to'rtta zamonaviy kurort komplekslaridan birida qishki chang'i sporti, Axamoniylar (miloddan avvalgi 6-4 asrlar) va Iskandar Zulqarnayn (miloddan avvalgi 4-asr) davridan qolgan qadimgi tog' qal'alari, ming yoshdan oshgan qadimgi g'or rasmlari, 3000 dan 4000 metrgacha bo'lgan balandlikdagi tog' cho'qqilarining hayratlanarli manzarasi, aholisi iliq va mehmondo'st bo'lgan an'anaviy uzoq tog' qishloqlari, noyob nabotot, endemik va nodir yo'qolib ketish xavfi ostida turgan hayvonlar, go'zal sharsharalar, tog' ko'llari va toshqin tog' daryolarini alohida ta'kidlab o'tish joiz.

Suv turizmi. O'zbekiston dengizga yoki okeanga chiqa olmaydigan sanoqli davlatlardan biridir, ammo shunga qaramasdan suv turizmi uchun juda ko'p joylar mavjud – bular G'arbiy Tyan-Shan etaklarida joylashgan Chorvoq chuqur suv havzasi, son-sanoqsiz toshqin daryolari va dengizga o'xshash ulkan Aydarko'l, Sudoche va Toshkent dengizi kabi ko'llar. Bu yerda dam olayotganda shamol tezligida skuterda uchish yoki katamaranda atrofni ko'rib chiqish mumkin. Ekstremal dam olishni yaxshi ko'radiganlar uchun ko'plab turoperatorlar Chotqol, Pskem, Ugam, Sirdaryo kabi daryolar va boshqa ko'plab joylarda rafting qilishni taklif etishadi. [2,10]

Havo turizmi. O'zbekistonda paraplanda deyarli yilning istalgan vaqtida uchishingiz mumkin, yagona cheklov yomg'irdir, chunki paraplanning qanoti matodan qilingan. Yilning eng mashhur vaqti – bu yoz, va eng yaxshi uchish joyi mamlakat tog'lari. Paraplanda uchish uchun eng mashhur joy – Toshkentdan 60 km masofada joylashgan Chorvoq suv ombori atroflari

hisoblanadi. Parvozni professional ustoz bilan yoki maxsus tayyorgarlikni o'tgandan so'ng mustaqil ravishda bajarish mumkin.

Tog' turizmi. O'zbekiston tog'lari alpinizm, tog' turizmi va qoyaga chiqish kabi faol dam olish turlarini sevuvchilar uchun juda jozibali. Mamlakat hududining katta qismini asosan tekisliklar egallaydi, ammo o'lkaning ko'pgina mintaqalarida Tyan-Shan va Pomir tog' tizmalarining g'arbdan sharqqa tomon cho'zilgan zanjirlari ham joylashgan. O'zbekistonning mashhur tog'li hududidan biri – Chimyon tog'lari, eng yuqori cho'qqisi 3309 metrli Katta Chimyon cho'qqisi. Mazkur hudud ko'plab toqqa chiqish yo'llari, piyoda yurish, qoyaga chiqish yo'llari, ot minish marshrutlari, tog' chang'isi yo'laklari va boshqalar uchun xizmat qiladi. Bu yerda uchta tog'-chang'i kurortlari – Chimyon, Bildirsoy va Amirsoy joylashgan bo'lib, ular turli xil qishki sport turlarini sevuvchilarni o'ziga jalb qilib kelmoqda. Chang'i mavsumi dekabr oyining oxiridan boshlab mart oyining o'rtalariga to'g'ri keladi. Tog' chang'isi uchun eng yaxshi vaqt fevral hisoblanadi. Boysuntog' tizmasidagi Boysun buloq (amplitudasi 1415 m), festivalnaya-Ledopadnaya (-580 m) va Ural (-565 m) kabi chuqur g'orlar, Qulasoy, Langar va Gulkam daralarining g'aroyib manzaralari, Zomindagi Turkiston tog' tizmasi shimoli-g'arbiy qoyalarning shifobaxsh havosi – sayyohlar va hayajon. [3,8]

Ot turizmi. Mashhur naslli, asl zotli o'zbek otlarini ko'rish, milliy ot sporti musobaqalarini tomosha qilish va naslli ot minishdan beqiyos quvonchni his etish uchun O'zbekistonga tashrif buyuradigan sayyohlar soni ortib bormoqda. Miloddan avvalgi II asrdanoq Farg'ona vodiysidan jang otlari Xitoy imperatori armiyasi uchun Ipak yo'li bo'ylab olib chiqilgan. Toshkent shahridan unchalik uzoq bo'lmagan go'zal vodiya, Katta va Kichik Chimyon etagida 1600 metr balandlikda, ot sportini sevuvchilar uchun mo'ljallangan "Chimyon Oromgohi" kurort majmuasi joylashgan.

Bu yerda siz dam olish maskanining go'zal atrof-tevarakni aylanib chiqishingiz mumkin. Tajribali ustozlar endi boshlovchilarga otlarni qanday boshqarishni o'rgatadilar, mohir chavandozlar esa mahoratini oshirishlari mumkin.

Natijalar. Dam olish maskanidan Chotqol va Ko'ksu daryolari bo'ylab Bildirsoy tizmasi atrofida ot minishingiz mumkin. Tajribali chavandozlar uchun eng mashhur yo'nalishlardan biri bu Ugam tizmasining shimoliy yon bag'rida, Pskem tog'li daryosi bo'yidagi yo'nalish hisoblanadi. Ot safarining davomliligi 7-10 kun. Ot minish turli xil va o'zgaruvchan nabotot va hayvonot ega bo'lgan qo'riqlanadigan hududlarda o'tkaziladi.

Shuningdek, Ugam-Chotqol milliy bog'ining Po'latxon platosi yaqinida, G'arbiy Tyan-Shan tog'larida, Nurota tizmasi va Aydarko' ko'llarida ham bir necha kunlik o'tliq sayohatlari bo'lib o'tadi. Hisor tizmasi tog'larida ot minish yo'nalishlari alohida qiziqish uyg'otadi. Ular Qashqadaryo viloyatining kichik tog' qishloqlaridan boshlanadi va Surxondaryo daryosi vodiya tugaydi. Yo'nalishlarning eng yuqori nuqtalari 4000 metrga yetishi mumkin. Yo'l davomida sayyohlar balandlik zonalari, archa o'rmonlari, alp yaylovlari, tog' tundralari va ba'zi yo'nalishlarda – ko'p yillik qor va muzliklarni kesib o'tadilar.

Toza va shaffof havosi son-sanoqsiz o'tlar va gullarning xushbo'y hidi bilan to'lgan tog' bo'ylab sayohat va minglab yulduzlar bilan to'la, tubsiz tog' osmoni ostida olov atrofidagi romantik kechki ovqat taassurotlari xotirada uzoq vaqt saqlanib qoladi. Mamlakatda mavjud bo'lgan ot klublari soni sayyohlarni hayratda qoldiradi – ular o'n beshdan ortiq. Ular Toshkent shahrida va uning atrofida, Farg'ona, Qashqadaryo hamda boshqa viloyatlarda joylashgan.

Veloturizm. O'zbekistonda Veloturizm ekzotika, afsonaviy va sharqona mehmondo'stlikka boy. Mavsum aprel oyining o'rtalarida boshlanadi va noyabr oyigacha davom etadi. Velosiped turlarini Buyuk Ipak yo'li bo'ylab sayohat, qadimiy Samarqand, Buxoro, Xiva va Termiz shaharlari bo'ylab sayohat, shuningdek hayajonli tog' manzaralari va gulli vodiylar bo'ylab sayohat bilan birlashtirish mumkin. Velosipedchilar qishloqlar va tog' ovullari bo'ylab sayohat qilganda, u yerdagi mahalliy aholining turmush tarzi bilan tanishib olishlari mumkin. Ekstremal sport turlarini yaxshi ko'radiganlar uchun esa, Samarqand yaqinida Oqtog' tizmasi bo'ylab yo'nalish mavjud. Bundan tashqari, tog'li hududlarda va yirik shaharlarda deyarli har oy issiq mavsumda ochiq tanlovlar va velosiped musobaqalari o'tkazilib, unda hamma qatnashishi mumkin!

Muhokama. Ta'lim muassasalarida o'tkaziladigan turizm mashg'ulotlari bolalar bilan tabiat qo'ynigasafarlar hamda shahar yoki qishloq madaniyat markazlari, muzey va tarixiy yodgorliklar, istirohat bog'lari, cho'milish havzalariga sayrlar shakllarida bo'ladi. Safar mashg'ulotlari avvalida safar yo'nalishi belgilanadi. Safarga chiqish muddati, yo'nalishi, davomiyligi, safar ishtirokchilari haqida mahalliy yashash joylarining rahbariyatlari, ichki ishlar va qutqaruv bo'linma boshqarmalariga yozma bildirgi beriladi. Safarga chiqadigan guruhlarining ishtirokchilari saralanadi. Guruhlar 3-15 kishilik bo'lishi mumkin. Sayohatchilar 2-5 guruhdan iborat bo'ladi. Ularga o'qituvchi va murabbiylardan rahbarlar tayinlanadi. Sayohatchilarning safardagi mas'uliyati belgilanadi. Safarlarga oshpaz, shifokor, qutqaruv ishlari bo'yicha mutaxassislar jalb etiladi. Xo'jalik qurollari, chodirlar, tunash jihozlari, ovqat tayyorlash jihozlari, qutqaruv anjomlari tayyorlanadi. Turizm mashg'ulotlari o'tkazish va sayohatlarga chiqishda safar guruhlari tashkil etish va vazifalarini belgilashda quyidagi qoidalarga rioya qilinadi.

- Sayohatlar maqsadi va vazifasi, safarlar yo'nalishi belgilanadi. Bunda bolalarning yoshi, jismoniy tayyorgarliklari hisobga olinadi.

- Safar yo'nalishlari qir adirlarga, soy, daryo, ko'l va dengizlar sohillariga, o'rmonzorlarga belgilanadi. Topografik kartasi tayyorlanadi.

- Tog' sayohatlari-alpinizm va suv havzalari, dengizlarga safarlarga chiqish hamda texnik vositalarda safar qilish maxsus tayyorgarlikka ega bo'lgan sayohatchilarga ruxsat beriladi.

- Ommaviy sayohatlar muddati bahor, yoz va erta kuz oylariga belgilanadi.

- Qishda va tabiat hodisalar ko'p sodir bo'ladigan mavsumda sayohatlarga chiqish maxsus tayyorgarlik ko'rilgan guruhlarga ruxsat beriladi.

- Sayohat davomida sodir bo'lishi mumkin bo'lgan tabiiy ofatlar, jarohatlanishlar kabi salbiy hodisalarda qutqaruv choralari ko'rish, birinchi tibbiy yordam vositalarini tayyorlash.

- Safar guruhlarida sayohatchilarning mas'uliyatini taqsimlash, yo'lboshlovchi, qator oxiridagi harakatlanuvchi, oshpaz va shifokor yordamchilari, xo'jalik jihozlari uchun mas'ul, ommaviy tadbirlar tashkil etuvchilar belgilanadi.

- Safar uchun zaruriy jihozlarni tayyorlash: safar kiyimlari, bosh kiyim va poyabzal mavsum hamda safar yo'nalishi xususiyatiga muvofiq tanlanadi.

- Qo'shimcha kiyimlar, gigiyenik vositalar, yuvinish jihozlari, sochiqlar, ovqatlanish jihozlari, birinchi tibbiy yordam vositalari, igna, ip, yozuv qurollari, fotoapparat, adabiyotlar, durbin, fonar va boshqalarni tayyorlash.

- Safar chodirlari, uxlash qoplarini tayyorlash, xo'jalik qurollari, oziq ovqat mahsulotlarini, ommaviy tadbirlar uchun jihozlar olish.

- Aloqa vositalari tayyorlash va ulardan foydalanish uslublarini egallash.

Sport turizmini talaba yoshlar o'rtasida sayohatlar yordamida ommalashtirishning pedagogik afzalliklari quyidagilar:

- Sayohatlar talabalarni birga harakat qilishga do'stona munosabat o'rnatishga o'rgatadi;
- Sayohatlar orqali talabalarni favqulodda xolatlarda tayyor bo'lishga o'rgatiladi;
- Sayohatlar talaba yoshlarning bo'sh vaqtini band qilish uchun qulay usullardan biri;

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, talaba yoshlar o'rtasida sayohatlar nafaqat sport turizmi balki, ularning bo'sh vaqtlarini mazmunli o'tkazish uchun va ichki turizmni rivojlantirish uchun ham sport turizmini targ'ib qilish nazariy va amaliy ahamiyatga ega jarayondir.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Nasiba Shomirzayeva, "Talabalarni sport turizmga qiziqishini rivojlantirish". Ta'lim fan va innovatsiya: 2022 yil. 5-son. 33-35 bet.
2. Nasiba Shomirzayeva, "Jismoniy tarbiya, sport va turizm –sog'lom turmush tarzi kafolati". Bola va zamon: 2023 yil. 2-son.18-19 bet.
3. Nasiba Shomirzayeva, "Turizm va uni o'qitish metodikasi" o'quv qo'llanma.2023 yil "Factor-press" nashriyoti.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 5/9 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).